

Een arts heeft meer invloed dan je denkt

Nico van der Lely

De Alcoholpoli staat. De leeftijdsgrens voor alcoholverkoop is verhoogd. Gaandeweg werd Nico van der Lely 'Mister Alcohol'. Aan de hand van 3 bierviltjes doet Van der Lely uit de doeken wat zijn beweegredenen zijn, hoe groot zijn verwondering over het onderwerp 'kinderen en alcohol' was en is en voor welke aanpak hij koos: hij sprong op de bres, zocht samenwerking met de halve wereld en vergaarde een berg aan gegevens, kennis en kunde. Alleen zo kon hij een attitudeverandering in de samenleving teweegbrengen over alcohol en kinderen. Wat hij deed en blijft doen, zou tot voorbeeld kunnen en moeten dienen voor andere artsen. Van der Lely eindigt met zijn toekomstvisie: zo denkt hij zijn succesvolle aanpak verder uit te kunnen rollen en te borgen.

De alcoholpoli staat, de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop is per 1 januari 2014 verhoogd van 16 naar 18 jaar. Al in 2002 wist ik dat het noodzakelijk was – het was een lange weg. Al die jaren hebben we ons daarvoor ingezet met politici, ministeries, kennisinstellingen, politie, medici en onderzoekers. Dat ik 'Mister Alcohol' ben geworden, komt deels door mijn opvoeding en deels door mijn onrustige natuur. Ik wil jongeren beschermen, linksom of rechtsom. Desnoods dwars door het midden.

PLICHT

Een oud-directeur van Van Leer Industrial Packaging, producent van grote olievaten, vertelde me ooit dat je je leven op 3 bierviltjes moet kunnen noteren. Op het eerste staat je privéleven, het tweede gaat over je loopbaan en het derde over je maatschappelijk engagement. In de loop van je leven moet je die 3 bierviltjes gelijkelijk beschrijven. In het begin ben je vooral bezig met viltje 1 en 2, viltje 3 volgt later. Alleen als je je energie gelijkelijk over de viltjes verdeelt, ontstaat balans.

Lange tijd had ik al moeite met het in evenwicht houden van de eerste 2 bierviltjes. Op de Kinder-Intensive Care van het Emma Kinderziekenhuis (AMC) in Amsterdam werkte ik me midden jaren negentig drie slagen in de rondte. Ook in de jaren erna, toen ik als kinderarts in Delft begon, heb ik heel hard gewerkt; door de overgang van maatschap naar loondienst, voor mijn promotieonderzoek naast mijn volle baan en tijdens de periode als opleider met assistenten uit diverse steden. Als ik het mocht overdoen, zou ik het anders doen. Ik ben liberaal-protestants opgevoed, met de leus 'niet lullen maar poetsen', de plicht roept. Voordat ik het me realiseerde was ik negen jaar en drie kinderen verder. Met mijn vrouw heb ik daarover hevige discussies gehad. Ik begreep niet waarom zij het niet begreep. Nu wel. En van dat harde werken werd ik efficiënt en doelgericht – handig voor mijn derde 'bierviltje'.

BOOS

In het AMC zag ik eens in de twee jaar een kind met alcoholvergiftiging binnenkomen. Bizar vond ik dat, maar het was een grote uitzondering. Eenmaal in Delft zag ik het vaker. Steeds meer meisjes, jongere kinderen en hogere promillages. Het kennelijk gemak waarmee kinderen aan alcohol konden komen, de laconieke houding

Reinier de Graaf gasthuis, afd. Kindergeneeskunde, Delft.

Dr. N. van der Lely, kinderarts (lely@rdgg.nl).

FIGUUR Nico van der Lely.

van ouders, leraren en overheden en de indringende reclame die duidelijk op de jeugd gericht was, maakten me boos. Ik zag de jeugd steeds meer als slachtoffer.

In 2004 schreef ik in een artikel dat ik me zorgen maakte. De kinderen die ik zag met een alcoholvergiftiging vertegenwoordigden een generatie die andere dranken dronk, op vreemde plaatsen en in grote hoeveelheden. En dat terwijl het brein van die kinderen nog volop in ontwikkeling was. Sommige ouders vonden het vooral grappig en stoer dat hun kind met een infuus laveloos in bed lag. Ik vond hun gebrek aan kennis over alcohol ronduit verbijsterend.

Het balletje begon te rollen toen het televisieprogramma *Nova* mij belde voor een interview. De reportage die Judith Pennaerts daarna over alcoholmisbruik bij kinderen maakte won in 2006 zelfs een Tegel, een journalistieke prijs.

En zo was ik plots 'Mister Alcohol'. Ik werd meer en meer gevraagd in de media en informeerde op verzoek steeds

meer politici. Tegelijkertijd deed ik steeds meer onderzoek.

OP DE BRES

Ik realiseerde me dat ik, als ik de trend wilde ombuigen, meer inzicht moest krijgen in hoe managers, politici en reclamemakers denken en handelen. Ik had zelf nieuwe kennis nodig om geld te genereren voor onderzoek, om een netwerk op te zetten en te onderhouden met politici, mensen uit het bedrijfsleven en de media. Ik ging daarom in 2010 naar het INSEAD, een internationaal instituut voor managementopleiding in Fontainebleau, voor het European Health Leadership Programme. Daar maakte ik kennis met 'The Blue Ocean Strategy'. Ik vond het in één woord fantastisch. Ik leerde daar iets heel belangrijks: als je iets wilt veranderen, heb je allereerst gegevens nodig.

Ik kwam Sir Ian Gilmore tegen, destijds baas van het Royal College of Physicians in Londen, die treffend illustreerde hoe het met de gezondheid van de inwoners van Londen gesteld is. Met elke metrohalte die je verder naar het oosten van Londen uitstapt, zei hij, levert de bevolking anderhalf jaar levensverwachting in. Verder kijken als arts dan de muren van je ziekenhuis en gegevens verzamelen om de situatie te verbeteren, daar werd ik heel enthousiast van.

In Nederland groeit daarvoor ook waardering. *Medisch Contact*, in de oorlog opgericht door artsen die zich verzetten tegen maatregelen van de Duitse bezetters, portretteerde voor het 75-jarig bestaan drie dokters die heden ten dage 'op de bres springen'. Ik stond erin als kinderarts die strijdt tegen drankmisbruik onder jongeren, met kinderoogarts Tjeerd Faber die lobbyt tegen consumentenvuurwerk en met kinderarts Koen Joosten die ijvert voor gezonde voeding. Dat vond ik een mooi rijtje om deel van uit te maken.

UITROLLEN

Ik begon gegevens te verzamelen. Ook kwam Mireille de Visser op mijn pad. Zij is kinder- en jeugdpsycholoog en benadert vanuit haar expertise het probleem van de drinkende pubers niet als een stoornis van het individu, maar plaatst het in de maatschappelijke context. Kinderen en ouders leven in een ingewikkelde wereld vol eisen, verwachtingen, verlokkingen en moeilijkheden en moeten die het hoofd zien te bieden. Ik wist al dat het probleem buiten de deuren van het ziekenhuis aangepakt moest worden, nu had ik een partner om het multidisciplinair binnen het ziekenhuis te benaderen, met als doel herhaling van opname te voorkomen.

Voor ouders hebben we met tekstschrijver Joke Ligterink twee boeken uitgebracht bij uitgeverij Nieuw Amsterdam. In 2006 richtten Mireille en ik de polikliniek Jeugd

& Alcohol op in het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft. Zorgverzekeraar DSW ondersteunde mij vanaf het begin. Dankzij 'politieke druk' vanuit het netwerk dat ik intussen had opgebouwd, kon ik later de werkwijze van de Delftse alcoholpoli met steun van VWS landelijk invoeren. In dezelfde periode zette ik met het Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde (NSCK) een systeem op om alle kinderen te registreren die met alcoholintoxicatie in een Nederlands ziekenhuis worden opgenomen. Zo ontstond inzicht in de landelijke omvang van het probleem en werden alle kinderartsen gemobiliseerd.

Het begin van die alcoholpoli hoort bij het derde viltje. Vanuit een sociale betrokkenheid moest die poli er komen. Het is alleen veel groter geworden dan ik ooit had kunnen denken.

Die drang om iets maatschappelijk relevants te doen was er altijd. In 2005 heb ik een dovenpoli opgericht omdat ik de zorg voor slechthorende kinderen in algemene ziekenhuizen ondermaats vond. Ik heb alle examens voor gebarentaal bij dovenschool Effatha gehaald en onderhield die poli naast mijn reguliere werk in het ziekenhuis. Dat kon ik niet meer bolwerken toen de alcoholpoli zo'n vlucht nam.

Een heilige of discipel ben ik niet, laat dat duidelijk zijn. Je doet de dingen ook met je eigen drijfveren. Ik heb aan alles wat ik gedaan heb, persoonlijk veel plezier beleefd. Doordat ik buiten de muren van het ziekenhuis ben getreden, heb ik allerlei interessante mensen ontmoet. Van de baas van het Openbaar Ministerie tot de burgemeester van Amsterdam. Van schooldirecteuren, parlementariërs en politieagenten tot de mensen van het NOC*NSF. Dat zie ik ook als persoonlijke rijkdom.

TOEKOMST

Hoewel het beter lijkt te gaan, is het bovenmatig drinken onder jongeren nog steeds actueel. Ik word elke week wel eens door een rector, een sportclub of een gemeente gevraagd om een voorlichtingsavond te verzorgen. Ik

kom graag, maar dan wel in een groter verband, dus met de gemeente of GGD erbij en ook met mensen zoals de wijkagent die het probleem kent. Je moet immers zorgen dat het effect blijvend is.

De sportwereld is er de afgelopen vier jaar bijgekomen; ook daar heb ik verregaand advies kunnen geven. Nu willen de sportbonden met een landelijk meerjarenplan de alcohol in de sportkantine en rond het veld terugdringen. Een arts heeft veel meer invloed dan ik zelf ooit dacht. Het houdt niet op bij de deur van je spreekkamer. Als 'de dokter het zegt', wordt het echt wel serieus genomen. Maak er gebruik van, collega's!

Mijn strijd is nog niet gestreden. Ik ben betrokken bij een onderwijsprogramma en een informatieboekje voor brugklassers. Daarnaast heb ik sinds kort een nieuwe doelgroep: studenten, te beginnen bij Delftse studentenverenigingen. Dat studenten bier drinken is van alle tijden maar in de studentenwereld zijn rare nieuwe fenomenen ontstaan. Vroeger als er iemand dronken onderuit ging, kreeg hij of zij water. Nu wodka. Dat is levensgevaarlijk. Ook met zoete sterke drankjes gaan de dames en heren studenten vaak onverantwoord om. Ik houd ze mijn inmiddels bekende spiegel voor en we zijn van plan ook over hen landelijke gegevens te verzamelen.

Het gaat beter in Nederland dan pakweg tien jaar geleden. Ouders lijken overstag en bij de meeste politici staat het probleem op hun netvlies. Men vindt het niet meer normaal dat een kind drinkt. Mijn volgende stip op de horizon is: zorgen dat er geen nieuwe generatie ontstaat die drinkt. Dat nooit! Linksom of rechtsom of... dwars door het midden. Daar teken ik voor.

Belangenconflict en financiële ondersteuning: er zijn mogelijk belangen gemeld bij dit artikel. ICMJE-formulier staat online vermeld.

Aanvaard op 18 oktober 2017

Citeer als: Ned Tijdschr Geneesk. 2017;161:D2244

 KIJK OOK OP WWW.NTVG.NL/D2244

BRONNEN

- 1 Van der Lelij, Nico, De Visser, Mireille en Ligterink, Joke. Onze Kinderen en Alcohol. Tweede druk, Amsterdam, Nieuw Amsterdam 2011.
- 2 Van der Lelij, Nico, De Visser, Mireille en Ligterink, Joke. De Alcoholvrije Puber. Eerste druk, Amsterdam, Nieuw Amsterdam 2013.
- 3 Mw. drs. Bouthoorn, Selma en dr. Van der Lelij, Nico. Follow-up na alcoholintoxicatie bij kinderen. Praktische Pediatrie. 2010. 4. 254-8.
- 4 Van Twillert, Marieke. Portret: De jeugd drinkt minder. Medisch Contact. 2016. 36.
- 5 Dr. Van der Lelij, N. Alcohol en jongeren, geen goede combinatie. Praktische Pediatrie. 2016. 1. 15-19.
- 6 Chan Kim, W, Mauborgne, Renée. Blue Ocean Strategy, how to create uncontested market space and make the competition irrelevant. Harvard Business Review Press 2005.